

»Wie es eigentlich gewesen«

Leopold von Ranke och hans slagord

På senhösten 1824 utgav Leopold Ranke, tjugonioårig skollärare i Frankfurt an der Oder, sitt vetenskapliga debutverk. Det bar titeln »Geschichten der romanischen und germanischen Völker von 1494 bis 1535» och kompletterades omedelbart med en andra del, »Zur Kritik neuerer Geschichtsschreiber».¹ Med en gång gjorde detta historiska arbete honom berömd. Han knöts till universitetet i Berlin och fullföljde till sitt nittionde år en epokgörande forskargärning efter det källkritiska program, som han formulerade och tillämpade i debutverket.

Ständigt upprepat i diskussioner om historieforskningens metoder är hans slagord för kritisk historieskrivning – »wie es eigentlich gewesen». Det är ett bevingat ord som har spritts långt utanför fack-historikernas krets.

Vad menade Leopold Ranke med denna formulering? Lika ofta som formuleringen citeras, lika ovanligt är det att man går tillbaka till upphovsmannens text och försöker nå visshet om avsikten med den. Hur originell var Ranke, och vad menar han *egentligen* med sitt slagord? Svar på sådana frågor kan kanske vara värda en efterforskningens möda.

Man läser orden i debutverkets förord, i vilket han först framhåller att verket föreföll honom mer fullkomligt innan det var tryckt. Han

¹ Den första upplagan utgavs i Berlin 1824. Ny upplaga av verket ingår i LEOPOLD VON RANKES Sämtliche Werke, 33, 34, Leipzig 1874. I den senare upplagan har omarbetningar skett. Titeln på första delen är ändrad till Geschichten der romanischen und germanischen Völker von 1494 bis 1514. Förordet är också ändrat. Jag har följt första upplagans text. I denna studie varierar jag skrivningen av Rankes namn. Med hänsyn till att han adlades efter den tid som är föremål för undersökningen, så lägger jag till hans nobiliserings-von endast då jag tar upp uttalanden från hans senare verksamhet.

ber läsaren se till dess förtjänster mer än till dess brister, och han vill i förordet sammanfatta skriftens avsikt, stoff och form.

Han avser att skildra de romanska och germanska folken som en historisk enhet, framhåller han. Det är hans avsikt, och den sammanhänger med hans grundläggande åsikt. Onekligen lyckas Ranke i sitt verk ge skäl för sin enhetstolkning av den europeiska politiken vid övergången från medeltid till nyare tid, vid den tid då geografiska upptäckter, reformation och renässans präglar de politiska skeendena.

Det är i detta sammanhang som Ranke säger att man har tillskrivit historien uppgiften att döma över det förgångna för att ge samtiden lärdomar till nytta för framtiden. Ranke framhåller att han inte har så höga anspråk med sitt verk. Det vill blott säga hur det egentligen varit. Eller med hans egna ord: »Man hat der Historie das Amt, die Vergangenheit zu richten, die Mitwelt zum Nutzen zukünftiger Jahre zu belehren, beygemessen: so hoher Aemter unterwindet sich gegenwärtiger Versuch nicht: er will bloss sagen, wie es eigentlich gewesen.»²

Han slår fast att historikern inte värderar det förgångna moraliskt utan talar om hur det har varit. Med vilka medel sker en sådan forskning? Ranke räknar upp vad det är för tillgängliga källor som står till buds: memoarer, dagböcker, brev, diplomatiska rapporter och ursprungliga berättelser av ögonvittnen. Historikern visar hur källorna står i beroende av varandra. På det sättet kan ur mångfalden av berättelser sovräs ut primära uppgifter om händelser. På varje sida av sin historiska skildring hänvisar Ranke till sådana primära källor. Vad som föregår denna skildring är den kritiska sovringen av källstoffet. För den sovringen redovisar Ranke i den andra volymen av sitt debutverk. I den tecknar han källornas art, deras upphovsmän, deras inbördes beroende och deras tillförlitlighet.

Ur avsikten och stoffet uppstår formen, heter det vidare i förordet. I en historia kan man inte fordra den fria utveckling, som åtminstone teorien söker i ett poetiskt verk. Sträng framställning av sakförhållandet, hur villkorligt och oskönt detta än kan ha varit, är otvivelaktigt den högsta lagen, säger Ranke. Den andra lagen är utvecklingen och följandet av de enhetliga skeendena.

Avslutningsvis frågar Ranke om inte ett sådant arbete blir hårt, abrupt, färglöst, tröttande. Det finns ädla förebilder både i antik och

² Förordet ss. v. f.

nyare tid, men deras värld var en annan. De hade ett upphöjdhets ideal, och Ranke inser att han har avlägsnat sig från det.

Rankes skildring av händelserna blir en uthållig vederläggning av förordets anspråkslöshet. Han har förmågan att ge överblick och han har en kritisk skärpa i detaljerna. Hans historieskrivning har från början ett saklighetens patos. Händelserna talar för sig själva genom de primära källuppgifterna med ett stillsamt fotnotsackompanjemang av hänvisningar till textställen.

I förordet framhåller Ranke att han håller sig till enskildheter. I stället för en allmän framställning om förhållandena i Europa före-
drar han att visa hur det förhöll sig för varje folk, för varje makt, för varje individ. Uppenbart är dock att Rankes stora begåvning som historiker framträdde i hans förmåga att välja enskildheter, som skapade överblick åt läsaren.

Den första volymen innehöll det historiska återberättandet, medan den andra volymen redovisade för källorna för detta återberättande. I koncentrerad kritik slår Ranke sönder Guicciardinis tillförlitlighet. Som ett tillägg ger han en effektivt sammanträngd analys av Machiavellis författarskap. För första gången firar Ranke triumfer i att karakterisera de historiska källornas upphovsmän och därmed visar han de avsikter som kom att färga och förvrida deras rapporter.

Rankes kärva budskap som historiker var att han inte ville moralisera över en gången tids händelser. Denna debut skedde vid en tid då Tyskland dominerades av en konservativ politik och en romantisk spekulering. Den romantiska filosofien har varit nationens stolthet fram till vår tid. Man märker det, då man skall ta del av de tyska forskarnas inställning till Rankes program och insats.

När Ranke knöts till universitetet i Berlin, var filosofen Hegel universitetets prydnad. Han ville prägla alla vetenskaper med sitt filosofiska allvetande. Ranke tycks dock ha förblivit oanfäktad. I ett brev från våren 1828 säger han sig känna till Hegel en smula. Visst finns det djupsinne i hans verk, men också en massa som är falskt och gräsligt, heter det. I ett annat brev säger han att Hegel befinner sig i en labyrint.³ Hegel lär inte heller ha haft någon hög tanke om Ranke.

³ LEOPOLD VON RANKE, *Das Briefwerk*, ed. W. P. Fuchs. Hamburg 1949, ss. 135, 148.

Källorna talar i det avseendet sitt bestämda språk, men de tyska forskarna har inte kunnat avhålla sig från att göra Ranke mer filosofisk och spekulativ än han verkligen var. Ernst Troeltsch och Ernst Bernheim sammanför i sina verk Hegel och Ranke och pressar fram likheter.⁴ Stödd på en diktamen av den nittioårige Ranke framhåller Hans Helmolt hur påverkad Ranke var av Fichte – trots att Ranke inte var systematisk i sitt filosoferande utan snarast en empiriker.⁵ Erich Mühlbe menar att religiöst och spekulativt intresse drev Ranke till historien, men han beklagar att Ranke inte begrep Hegel och inte dömde Hegel rättvist.⁶ Som ett eko hör man ungefär detsamma upprepas av en amerikansk forskare, Theodor H. Von Laue.⁷

Mot dessa vittnesbörd om ett tyskt dilemma kontrasterar den sunda empirien hos engelsmannen G. P. Gooch, som i sitt stora verk om historiker på adertonhundratalet säger att Hegel, som stod på krönet av sitt rykte vid denna tid, hade lika lite gagn av Ranke som Ranke av Hegel.⁸

Varför har Ranke sammanförts med Hegel? Det bärande skälet är väl en art av patriotism. Den store filosofen och den store historikern bör naturligtvis framställas som förnuftiga forskare som kan enas. Men det svaret är allt för enkelt, ty man har tydligen också kunnat anföra vissa språkliga likheter.

Hegel sade att filosofiens uppgift är att *begripa det som är*.⁹ Ranke sade att historikern skulle ta reda på *hur det egentligen varit*. För de tyska forskarna har sådana språkliga likheter varit inspirerande. Dessa likheter är emellertid skenbara och är uppbyggda på mångtydigheten hos verbet »zu sein» med dess avledningar. Ranke och Hegel levde i skilda idévärldar, så långt från varandra som en spekulativ filosof och en kritisk historiker kan vara från varandra.

⁴ ERNST TROELTSCH, *Der Historismus und seine Probleme*, Tübingen 1922, s. 271; ERNST BERNHEIM, *Lehrbuch der Historischen Methode und der Geschichtsphilosophie*, München, Leipzig 1914, s. 679.

⁵ HANS F. HELMOLT, *Leopold Rankes Leben und Wirken*, Leipzig 1921, ss. 23 f.

⁶ ERICH MÜLBE, *Selbstzeugnisse Rankes*, Berlin 1928, s. 106.

⁷ THEODOR H. VON LAUE, *Leopold Ranke. The Formative Years*, Princeton, NJ, 1940 s. III.

⁸ »Hegel, then at the summit of his fame, had as little use for Ranke as Ranke for Hegel.» G. P. GOOCH, *History and Historians in the Nineteenth Century*, 2nd ed., London 1952, s. 76; jfr. ss. 72 ff.

⁹ »Das, was ist, zu begreifen, ist die Aufgabe der Philosophie.» Citerat efter HANS F. HELMOLT, *Leopold Rankes Leben und Wirken*, Leipzig 1921, s. 25.

Ranke har själv uttalat sig om sin originalitet. En påflugen tysk idéhistoriker, Wilhelm Scherer, gjorde som nyutnämnd professor i Berlin artighetsvisit hos Ranke, och för att få samtalet att gå började han intervjuar värden om alla möjliga påverkningar som denne kunde ha utsatts för. Ranke klippte av allt vidare resonemang med den kärvt självmedvetna repliken:

– Jag är över huvud taget mycket mer originell än ni tror.¹⁰

Med visshet var Ranke originell i förhållande till den dominerande filosofien. Visserligen nämner han namnet på en tysk filosof i slutet av förordet till debutverket, Friedrich Heinrich Jacobi, och anför dennes ord att huvudsaken är att det vi avhandlar är människosläktet – det må vara förklarligt eller oförklarligt. Den enskildes, släktenas, folkens liv har stundom Guds hand över sig.

Det är dock uppenbart att Rankes historieskrivning väsentligen skiljer sig från till exempel Herders eller Friedrich von Schlegels. Däremot får man antaga att en av Rankes inspirationsgrunder var hans studier i klassisk filologi. Han kände väl till antikens historieskrivare.

Av stor vikt för den källkritiska historieskrivningens framväxt blev ett studium i Roms historia. År 1811 började Barthold Georg Niebuhr utgiva sin »Römische Geschichte», som med filologisk källkritik avlägsnade en rad uppgifter av Livius som rena sagorna. Niebuhrs förord är självmedvetet och programmatiskt. Att Roms äldsta historia är osäker och förfalskad är känt, framhåller Niebuhr. Liksom Herodotos var Livius mer en historieberättare än en ren historiker. Men, säger Niebuhr, vi har en annan åsikt om och andra fordringar på historien. Det är nödvändigt att urskilja dikt och förfalskning.¹¹

¹⁰ Op. cit. s. 15.

¹¹ »Die Geschichte der vier ersten Jahrhunderte Roms ist anerkannt ungewiss und verfälscht. Es wäre sehr thöricht deswegen Livius zu tadeln, dass er sie dennoch, wenig Zweifel ausgenommen, als reinhistorisch dargestellt hat: die Vortrefflichkeit seiner Erzählung macht seine Rechtfertigung, und auch in dieser Hinsicht war es sehr richtig ihn mit Herodot zu vergleichen. Wir aber haben eine andre Ansicht der Historie, andre Forderungen: und wir müssen es entweder nicht unternehmen die älteste Geschichte Roms zu schreiben, oder eine ganz andre Arbeit unternehmen als eine, nothwendig misslingende, Nacherzählung dessen, was der römische Historiker zum Glauben der Geschichte erhob. Wir müssen uns bemühen Gedicht und Verfälschung zu scheiden, und den Blick anstrengen um die Züge der Wahrheit, befreit von jenen Uebertünchungen, zu

Det är ingen tillfällighet att Ranke sände sitt debutverk till Niebuhr med ett uppskattande brev den 14 december 1824.¹² Niebuhrs romerska historia, skrev Ranke i brevet, var en gång i tiden det första tyska historiska verk som han hade studerat.

Ranke genomför faktiskt Niebuhrs källkritiska teknik på ett nytt område. Det är betecknande att Ranke i sin ungdom råkade läsa Walter Scotts historiska roman »Quentin Durward« och då fann dennes skildring vida underlägsen den som de ursprungliga källorna gav av Ludvig XI:s tid. Att Ranke fullföljde Niebuhr – Hegels anti-pod – är väl känt.¹³

Däremot framhålles sällan om ens någonsin hur nära Ranke i sitt förord ansluter sig till den klassiska antikens historieskrivare.

I sin skrift »Om diktkonsten« har Aristoteles en känd passage om förhållandet mellan dikt och historieskrivning, i början av nionde kapitlet. Skillnaden mellan historikern och diktaren är inte att den ene skriver på prosa och den andre på vers, menar Aristoteles, ty man skulle kunna skriva Herodotos' historia på vers och då blev den inte mindre historia i den formen än om den var på prosa. Nej, skillnaden är att historikern skildrar det som faktiskt hände, medan diktaren skildrar det som skulle hända. Därför är dikten också mer filosofisk och värdefull än historieskrivningen. Diktkonsten är inriktad mer på det allmängiltiga, historien mer på den enskilda. Det allmängiltiga innebär en handling av ett visst slag som en person av ett visst slag efter sannolikhet eller nödvändighet kan tänkas utföra. Att skildra detta är vad diktkonsten syftar till. Först därefter får denna person ett namn. Det enskilda fallet är vad till exempel Alkibiades utträttade eller upplevde.

Denna passage är ju ofta kommenterad i den estetiska litteraturen. Vad Aristoteles säger om dikten har uttolkats på skiftande sätt. Diktaren skall skildra det som skulle kunna ha hänt eller det som borde

erkennen. Jenes, die Trennung der Fabel, die Zerstörung des Betrugs, mag dem Kritiker genügen: er will nur eine täuschende Geschichte enthüllen, und er ist zufrieden einzelne Vermuthungen aufzustellen, während der grössere Theil des Ganzen in Trümmern bleibt.» B. G. NIEBUHR, Römische Geschichte, neue Ausgabe von M. Isler, 1, Berlin 1873, ss. 21 f.

¹² »Ew. Exzellenz eigene Römische Geschichte ist eins der ersten deutschen historischen Werke, die ich eigentlich studiert habe«, LEOPOLD VON RANKE, Das Briefwerk, ed. W. P. Fuchs, Hamburg 1949, s. 69.

¹³ EUGEN GUGLIA, Leopold von Rankes Leben und Werke, Leipzig 1893, ss. 21, 172.

ha hänt, det nödvändiga och det allmängiltiga i händelseförloppet.¹⁴ Alldeles entydiga är dock hans uttalanden om vad historikern gör. Denne arbetar inte som diktaren utan skriver vad som faktiskt hände och han skildrar de enskilda händelserna.¹⁵

Uppenbarligen är det dessa tre egenheter i historikerns verksamhet som Ranke framhäver i sitt förord. Även han säger att historikern inte är diktare och att han skildrar det som hände, »wie es eigentlich gewesen», och att han skildrar enskildheter.

Att Ranke anspelar på Aristoteles' ord, tycks mig alldeles uppenbart, ty han följer ju textstället i två avseenden: i att framhäva det faktiska, sakligheten, och det metodiska, enskildheten, i historikerns intresse.

Det finns också andra uttalanden om historikerns uppgift från antiken, som har slående likheter med Rankes slagord »wie es eigentlich gewesen». När Aristoteles skriver att historikern återger det som faktiskt hände, anspelar han sannolikt på Thukydidens framställning om sin metod och sin kritiska källbehandling i första bokens tjugoandra kapitel av det historiska verket om peloponnesiska kriget.

»Men det faktiska som skett i kriget», skriver Thukydidens, »har jag ansett min plikt vara att skriva, icke sålunda att jag sport vem som helst därom, eller såsom jag tyckt; utan det jag själv varit närvarande vid eller som jag av andra utfrågat med den största noggrannhet rörande varje sak, det har jag berättat. Men med möda har jag funnit detta, emedan de som vid händelserna varit närvarande icke berättat detsamma, utan allt efter som envar hyste välvilja för ettdera partiet eller kom ihåg saken. För örat skall sannolikt bristen på fabelaktiga berättelser förefalla mindre behaglig. Men ifall de, som vilja se det säkra i händelserna och det som ännu engång enligt det mänskliga livets gång kommer att ske på samma eller liknande sätt, anse framställningen nyttig, är detta nog.»¹⁶

Thukydidens' ord har säkert haft sin betydelse för Aristoteles lik-

¹⁴ Se till exempel S. H. BUTCHER, *Aristotle's Theory of Poetry and Fine Art*, 4th ed., Dover Publications, 1951, ss. 163 ff., 190 ff., 402 ff.

¹⁵ ARISTOTELES, *Poetica* 1451 b, särskilt dessa passager: ἀλλὰ τούτω διαφέρει, τῶ τὸν μὲν τὰ γινόμενα λέγειν, τὸν δὲ οἷα ἂν γένοιτο, och ἡ μὲν γὰρ ποιησις μᾶλλον τὰ καθόλου, ἡ δ' ἱστορία τὰ καθ' ἕκαστον λέγει.

¹⁶ THUKYDIDES, *Peloponnesiska krigets historia*, 1, övers. Ivar Heikel, Stockholm 1945, s. 27.

som för Niebuhr och Ranke. De hörde ju till allmängodset för en klassiskt bildad historiker. En likartad formulering om historikernas vedermodor möter vi också i Plutarkhos' levnadsteckning över Perikles.

»Sådana hinder möta alltså, som man ser, hävdteckningen när den vill uppsåra sanningen, eftersom det icke blott är tidsavståndet som kan försvåra för eftervärlden att komma underfund med hur det egentligen varit, utan även den samtida framställningen av händelser och levnadslopp, dels på grund av avund och illvilja, dels på grund av att författaren vill smickra och ställa sig in, kan förvrida det verkliga sammanhanget.» Så säger alltså Plutarkhos i trettonde kapitlet av sin levnadsteckning över Perikles.¹⁷

Den kritiska misstron till källorna och viljan till en sann och faktisk historieskrivning finner man alltså uttalad under antiken i ordalag som liknar dem som Ranke använder. I trettionionde avsnittet av sin skrift om hur man skriver historia har Lukianos dessutom framhållit att historikernas enda uppgift är att berätta historien som den hände. En tysk forskare, Hermann Peter, har lite förhastat menat att just den formuleringen skulle vara förebilden för Ranke.¹⁸ En sådan åsikt finner jag långsökt. Den närmaste förebilden är säkerligen den som jag har visat på i Aristoteles' »Om diktkonsten».

När Leopold von Ranke mätt av ära och år uppvaktades på sin nitioårsdag och hyllades för sina banbrytande insatser, tog en forskare som i många avseenden stod i ett annat läger, Theodor Mommsen, till orda. Ironiskt sade han att Ranke hade förstått att skildra människor kanske inte som de var utan som de kunde ha varit.¹⁹

¹⁷ PLUTARKHOS, Levnadsteckningar över berömda greker och romare, övers. C. Theander, Stockholm 1947, s. 299.

¹⁸ LUKIANOS' skrift om hur man skriver historia, p. 39: τοῦ δὴ συγγραφέως ἔργον ἔν, ὡς ἐπράχθη, εἶπεῖν

I LUCIAN, Works, 6, The Loeb Classical Library, »How to write history» återges orden så: »The historian's sole task is to tell the tale as it happened.» Likartade ord inleder Herodotos' historia. Jfr. HERMANN PETER, Wahrheit und Kunst. Geschichtsschreibung und Plagiat im klassischen Altertum, Leipzig, Berlin 1911, s. 432 n. Fil. lic. Hugo Montgomery har uppmärksammat mig på detta arbete och i övrigt delgivit mig synpunkter på antikens historieskrivning.

¹⁹ Mommsens ord: »so haben auch Sie es verstanden, die Menschen darzustellen, vielleicht nicht immer wie sie waren, sondern wie sie hätten sein können», citerat efter H. F. HELMOLT, Leopold Rankes Leben und Wirken, Leipzig 1921, ss. 155 f.

År 1885 fälldes dessa ord, som anspelar på Rankes epokgörande slagord. Mommsen var liksom Ranke en fullföljare av Niebuhrs kritiska historieskrivning. Hans eleganta anspelning på Rankes ord förutsätter kännedom om Aristoteles' text. Han menar att Ranke, trots sin metod, var något av en diktare.

Så är väl vår inställning till den kritiska metoden i historieforskningen: den är ofrånkomlig men den skapar inte full visshet. Man kan tillägga att den ger säkrare resultat i att tala om hur det inte förhöll sig än i att tala om hur det verkligen var.

Teddy Brunius

ZUSAMMENFASSUNG

Leopold von Rankes Schlagwort für kritische Geschichtsschreibung – „wie es eigentlich gewesen“ – wird stets in Diskussionen über die Methoden der Geschichtsschreibung wiederholt. Es ist ein geflügeltes Wort, das weit ausserhalb des Kreises der Fachhistoriker verbreitet ist. Man liest diese Worte im Vorwort des Debütwerkes, *Geschichten der romanischen und germanischen Völker von 1494 bis 1535*, 1824. Im Vorwort betont Ranke, dass er bei Einzelheiten verweilt. Er beurteilt die Vergangenheit nicht moralisch. Er hat als Geschichtsschreiber kein Ideal der Erhabenheit.

Rankes schroffe Botschaft als Historiker steht im Gegensatz zu Hegels romantischer Spekulation. Von deutschen Philosophen und Geschichtsschreibern (Troeltsch, Bernheim, Mülbe; in Amerika Von Laue) werden aber Ranke und Hegel zusammengestellt. Dass Ranke Barthold Georg Niebuhrs kritische Methoden weiter entwickelte, ist wohl bekannt. Nicht bekannt ist, dass Ranke sich in seinem Vorwort den Geschichtsschreibern und Philosophen des klassischen Altertums anschliesst.

Am Anfang des 9. Kapitels seiner Schrift *Ueber die Dichtkunst* setzt sich Aristoteles wie bekannt mit dem Verhältnis zwischen Dichtung und Geschichtsschreibung auseinander. Der Unterschied besteht darin, dass der Historiker schildert, was tatsächlich geschehen ist, während der Dichter schildert, was hätte geschehen können. Die Dichtkunst ist mehr auf das Allgemeine eingestellt, die Geschichte mehr auf Einzelheiten.

Dass Ranke auf Aristoteles' Worte anspielt, scheint ganz offenkundig. Der Geschichtsschreiber ist kein Dichter und kein Moralist.

Aber Aristoteles hatte die Worte von Thukydides im 22. Kapitel des ersten Buches des Historischen Werkes über den peloponnäsischen Krieg gelesen. Thukydides apostrophiert hier die Leser, die „dies Werk nützlich finden“, weil sie „die geschehenen Dinge kennen lernen wollen, wie sie wirklich waren“. Diese Worte sind mit Variationen von Plutarkhos (*Perikles* 17) und von Lukianos im 39. Abschnitt seiner Schrift „Wie man Geschichte schreibt“, wiederholt. Hermann Peter hat nachzuweisen versucht, dass Lukianos Rankes Vorbild gewesen sei.

Aristoteles ist aber das Vorbild, wenn man Rankes Schlagwort im Zusammenhang des Vorworts liest. Als Theodor Mommsen Ranke zu seinem 90. Geburtstag huldigte, sagte er ironisch, dass Ranke es verstanden habe, Menschen zu schildern, vielleicht nicht wie sie seien, sondern wie sie hätten sein können. Mommsen und Ranke machten elegante Anspielungen auf Aristoteles' Distinktion zwischen Dichtung und Geschichtsschreibung.

Til Nordens historikere

I august 1961 besluttet det nordiske historikermöte i Lund at neste möte skulle holdes i Bergen. Arbeidsutvalget for historikermötet i Bergen har nå den glede å kunne innby fagfeller og interesserte i Danmark, Finland, Island, Sverige og Norge til dette möte, som vil bli holdt i dagene 10.-13. august 1964. Om kvelden den 9. august vil det bli arrangert en enkel velkomst, mens den 13. august er avsatt til ekskursjon i Bergens omegn.

På mötet vil det bli fremlegt rapporter om to hovedemner: 1) Ödegårder og ny bosetting i de nordiske land i senmiddelalderen og 2) Fremveksten av de politiske partier i de nordiske land på 1800-tallet. Rapportene, som vil danne grunnlaget for diskusjonen i to formiddagsmöter, vil bli trykt og tilsendt deltakerne i god tid för mötet. I tilknytning til rapportemnene vil det bli forsökt dannet kollokviegrupper for spesielt interesserte. Utgravningene på Bryggen i Bergen vil få en fremskutt plass i arrangementet.

Foruten de to rapportemnene omfatter programmet 12-14 foredrag fordelt på de forskjellige land. Av hensyn til gjennomføringen av programmet, og for at det skal bli god tid til diskusjon, bör foredragene begrenses til maksimum 30 minutter. Historikere som önsker å fremlegge sine forskningsresultater i foreddrags form, bes henvende seg til de nasjonale historikerkomitéer i de nordiske land innen 1. januar 1964 - direkte eller eventuelt gjennom Arbeidsutvalget i Bergen.

Påmelding til mötet må skje innen 1. mai 1964 og sendes til Det nordiske historikermöte i Bergen, Historisk institutt, Fosswinckelsgt. 6-8, Bergen. Närmere orientering samt påmeldingsblanketter vil bli sendt ut tidlig om våren 1964. Det endelige program vil deltakerne få tilsendt för mötet.

Vi håper at flest mulig av Nordens historikere vil mötes til stevne i Bergen 10.-13. august 1964.

Bergen, 1. september 1963,

ARBEIDSUTVALGET

Alf Kaartvedt
Rolf Danielsen

Knut Mykland
Knut Helle

John Herstad

I forbindelse med Historikermötet vil det som vanlig bli arrangert en nordisk arkivdag. Datoen blir den 9. august 1964. Spesiell innbydelse og påmeldingsblanketter vil bli sendt ut senere. Forespörsler vedrörende arkivdagen kan rettes til Det nordiske historikermöte i Bergen, Historisk institutt, Fosswinckelsgt. 6-8, Bergen.

Reidar Omang

Ragnvald Samdal